בשיטת ר' יהודה אמרה דאמר [1]עד עצם היום הזה עד עצמו של יום וקסבר עד ועד בכלל ומי סבר לה כוותיה והא מפליג פליג עליה דתנן משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור א"ר יהודה והלא מן התורה הוא אסור [דכתיב עד עצם היום הזה] התם ר' יהודה הוא דקא טעי איהו סבר רבן יוחנן בן זכאי מדרבנן קאמר ולא היא מדאורייתא קאמר והא התקין קתני מאי התקין דרש והתקין: **מתני'** בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלוים בשיר התקינו שלא יהו מקבלין אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום: **גמ'** מה קלקול קלקלו הלוים בשיר הכא תרגימו שלא אמרו שירה כל עיקר רבי זירא אמר שאמרו שירה של חול עם תמיד של בין הערבים אמר לי רבי זירא לאהבה בריה פוק תני להו התקינו שלא יהו מקבלין עדות החדש אלא כדי שיהא שהות ביום להקריב תמידין ומוספין ונסכיהם ולומר שירה שלא בשיבוש אי אמרת בשלמא אמור שירה דחול היינו דאיכא שיבוש אלא אי אמרת לא אמור כלל מאי שיבוש איכא כיון דלא אמור כלל אין לך שיבוש גדול מזה מתיב רב אחא בר הונא תמיד של ראש השנה שחרית קרב כהלכתו במוסף מהו אומר [2]הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב במנחה מהו אומר [3]קול ה' יחיל מדבר ובזמן שחל ראש השנה להיות בחמישי בשבת שהשירה שלו הרנינו לאלהים עוזנו לא היה אומר בשחרית הרנינו מפני שחוזר וכופל את הפרק אלא מהו אומר [4]הסירותי מסבל שכמו ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אומר הרנינו אע"פ שחוזר וכופל את הפרק אי אמרת בשלמא כל היכא דמסתפקא אמרינן שירה דחול היינו דקאמר אומרו וכופלו אלא אי אמרת לא אמור כלל מאי אומרו וכופלו

שאני

ונתקלקלו הלוים בשיר. בתמיד של בין הערבים כדמפרש בגמרא אבל בתמיד של שחר לא תקנו שיר של י"ט כדפירש בקונטרס לפי שברוב השנים אין העדים באין קודם תמיד של שחר וספק יתקדש היום ספק לא יתקדש וא"ת ואמאי לא חשיב קלקול של מוסף שלא הקריבו מוסף של ר"ח שאחר התמיד אין יכולין להקריבו כדדרשינן עליה השלם בפ' תמיד נשחט (פסחים ד' נח: ושם) וכי תימא למעלה ולנין בראשו של מזבח דעליה השלם לא שייך אלא בהקטרה ואין מקטיר עד למחר הניחא למאן דאמר בפ' המזבח מקדש (זבחים דף פז.) אין לינה מועלת בראשו של מזבח אבל למאן דאמר מועלת מאי איכא למימר וכי תימא דהקריבו כבש אחד על תנאי דאם יבואו עדים יהא מוסף ואם לא יבואו עדים יהא תמיד דא"כ במאי קלקלו בתמיד דאי משום דהיו סבורים שלא יבאו עדים ואמרו שיר של חול זהו הקלקול לא היה בתמיד אלא במוסף של ר"ח שאמרו עליו שיר של תמיד של חול ועוד למ"ד שלא אמרו שירה כל עיקר היינו לפי שהיו ממתינין כל שעה ושעה שמא עדיין יבאו עדים ולא היו יודעין מה שיר יאמרו והשתא אם באו עדים ולא היה להם שהות ביום לומר שיר א"כ עדיין נתקלקלו יותר בשאר קרבנות שלא קרבו מיהו אפשר לומר כשלא באו לפיכך לא היה להם קלקול אלא בשיר וי"ל דאחר התמיד יכול להקריב מוסף של ר"ח משום דאתי עשה דרבים ודחי עשה דהשלמה כדאמרינן פרק השולח (גיטין דף מא:) גבי שחרר עבדו והשלימו לעשרה מצוה דרבים שאני וגבי עשה דהשלמה אמרי' נמי בפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם) שנדחה מקמי עשה דפסח שיש בו כרת ובפ' שלוח הקן (חולין ד' קמא.) נמי אמרי' דעשה דמצורע דוחה עשה דשלוח משום שלום בין איש לאשתו ומיהו יש לתמוה אמאי נתקלקלו בשיר והלא בשעת נסכים היה השיר כדאמרינן בכל דוכתא (ברכות דף לה.) אין אומר שירה אלא על היין ואיתא בפרק שני דערכין (דף יא. ושם) ויכול להמתין מלהביא נסכים עד הלילה או עד למחר כדאיתא בהקומץ זוטא (מנחות דף טו:) דמביא אדם זבחו היום ונסכו מכאן ועד עשרה ימים ובפ"ב דתמורה (דף יד.) מנחתם ונסכיהם אפילו בלילה מנחתם ונסכיהם עד למחר ונראה לי דלכתחלה יש להביא נסכים עם הזבח דאי מביא בלילה אין יכול לומר שירה כדאמרינן בפ' שני דערכין (דף יא.) מה כפרה ביום אף שירה ביום ולמחר נמי אם מביאה מבעיא לן התם (דף יב.) אם טעונין שירה דאיבעיא להו נסכין הבאים בפני עצמן כלומר שהביא קרבן לבור היום ונסכין למחר טעונין שירה או אין טעונין שירה ולא איפשט והא דאמר ר"מ התם (דף יא.) דשיר מעכב הקרבן היינו בנסכים הבאין עם הזבח שקרבו בשעת שחיטת הזבח דאין קרבן אלא ביום כדאמרינן בפ' שני דתמורה (דף יד.) ואותן טעונין שירה ואפי' אם תמצי לומר דבאין בפני עצמן טעונין שירה מ"מ טוב שיביאם עם הזבח כדי שיאמרו אכילה ושתיה כדאמר התם בערכין (דף יב.) או דלמא אכילה ושתיה אמרה אשתיה לחודיה לא אמרה והסיא דמביא אדם זבחו היום ונסכו מכאן עד י' ימים משמע דלכתחלה יכול לעשות כן הני מילי בקרבן יחיד דאין טעון שירה דאין אומרים שירה אלא על קרבן צבור הקבוע להם זמן כדמוכח התם בערכין (דף יא:):

הזי"ו

בשיטת ר' יהודה אמרה דאמר. מן התורה אסור כל היום בזמן הזה דקסבר עד ועד בכלל: **א"ר יהודה** גרסי' ולא גרסי' **אמר לו ר' יהודה.** שהרי לא ראהו מימיו אבל תמה בדורו על תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואמר מה חידוש חידש ר' יוחנן בן זכאי והלא מן התורה אסור: **מדרבנן קאמר.** כלומר הוא בא לגזור עליו משום ההוא טעם דלעיל [ע"א] דשמא יבנה: **דרש והתקין.** דרש להם המקרא והתקין שינהגו איסור לפי שעד עכשיו היה היתר בדבר משקרב העומר שהעומר מתיר: **מתני' בראשונה היו מקבלין עדות החדש כו': הלוים בשיר.** בגמרא מפרש: **נוהגים אותו היום קודש.** בר"ה קאי דמשחשכה לילי עשרים ותשעה נהגו בו קודש שמא יבואו עדים מחר ויקדשוהו ב"ד ונמצא שהלילה הזה ליל י"ט הוא וכן למחר כל היום עד המנחה ואם באו עדים קודם המנחה ב"ד מקדשים את החדש ונודע שיפה נהגו בו קודש ואם מן המנחה ולמעלה באו אע"פ שאין ב"ד מקבלין אותן לקדשו היום ויעברו את אלול ויקדשוהו למחר אעפ"כ גומרים אותו בקדושה ואסור במלאכה דלמא אתי לזלזולי ביה לשנה הבאה ויעשו בו מלאכה כל היום ויאמרו אשתקד נהגנו בו קודש חנם ומן המנחה ולמעלה חזרנו ונהגנו בו חול: **גמ'** ה"ג **מאי קלקול קלקלו הלוים כו'** ולא גרסינן פ"ר: **הכא תרגימו.** בבבל: **שלא אמרו שירה כל עיקר.** בתמיד של בין הערבים לפי שלא ידעו מה שיר יאמרו שמא עוד סוף העדים לבוא היום ושיר של י"ט יש לומר או לא יבואו ונמצא שהוא חול. אבל בתמיד של שחר אין ספק שמתוך שברוב השנים אין העדים באין קודם תמיד של שחר וספק יתקדש היום ספק לא יתקדש לא תקנו שיר של י"ט שחרית בר"ה כדתני לקמן תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו אבל לתמיד של בין הערבים תקנו שיר של י"ט שכבר באו העדים לפיכך אותה שנה שנשתהו לבא לא ידעו מה יאמרו: **פוק תני להו.** לבני בבל האומרים לא אמרו שירה כל עיקר שנה להם ברייתא זו שממנה ילמדו שאמרו שיר של חול: **קרב כהלכתו.** אומרים הלוים על נסכיו שיר של חול כמשפט היום כמו ששנו שונים במסכת תמיד (פ"ז משנה ד) השיר שהלוים היו אומרים בבית המקדש ביום הראשון כו': (א) הריעו לאלהי יעקב. וכל המזמור והוא שיר של חמישי בשבת בשחרית בחול ואומרין אותו על מוספי ר"ה לפי שהוא יום תרועה: **קול ה' יחיל מדבר.** כדי להזכיר בר"ה זכות קול שופרות של מתן תורה: **ואם חל ר"ה בחמישי בשבת.** ובאו עדים קודם תמיד של שחר: **לא היו אומרים שחרית.** שיר של חול דהיינו הרנינו מפני שחוזר וכופלו שניה במוסף: **הפרק.** המזמור: **הסירותי מסבל שכמו.** משום דבר"ה יצא יוסף מבית האסורים: **ואם באו עדים.** בחמישי בשבת אחר תמיד של שחר דבשעת שיר של תמיד לא היו יודעין אם יתקדש היום וי"ל הסירותי או שמא חול הוא ושירו הרנינו יאמרו [הרנינו] מספק ויחזרו ויאמרו אותו במוסף ונמצא שכפלוהו: **אע"פ שהפרק שלו אומרו וכופלו.** אע"פ שהפרשה של מזמור זה תהא אמורה וכפולה היום:

שאני

עין משפט
נר מצוה

יז א מיי' פ"י מהלכות מאכלות אסורות הל' ב:
יח ב מיי' פ"ג מהל' קידוש החדש הל' ה:
יט ג ד מיי' שם הל' ו:
כ ה מיי' שם הל' ה:
כא ו ז ח מיי' פ"ו מהל' תמידין הל' ט:

* * *

תורה אור השלם

1. ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חקת עולם לדרתיכם בכל משבתיכם: ויקרא כג יד
2. הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב: תהלים פא ב
3. קול יי יחיל מדבר יחיל יי מדבר קדש: תהלים כט ח
4. הסירותי מסבל שכמו כפיו מדוד תעברנה: תהלים פא ז

* * *

רבינו חננאל

[מתני'] בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום כו'. תנו רבנן מה קלקול קלקלו הלוים בשיר ששנינו במשנתנו ונתקלקלו הלוים בשיר, הכא תרגימו שלא אמרו שירה כל עיקר, ר' זירא אמר שאמרו שירה של חול על תמיד של בין הערבים ולא אמרו קול ה' יחיל מדבר, שהיא שירת ראש השנה במנחה. ואמר ר' זירא לאהבה בריה צא אמור להן להללו דתרגימו שלא אמרו שירה כל עיקר, והתניא התקינו שלא יהו מקבלין עדות החודש אלא אם יש שהות ביום כדי להקריב תמידין ומוספין ונסכיהן, וכדי שיאמרו שירה שלא בשיבוש, בשלמא לדידי כולי. ודחו כיון דלא אמרו כלל אין שיבוש גדול מזה. ועוד מותבינן עליהן תמיד של ראש השנה בשחרית קרב כהלכתו. כלומר אם חל להיות בשני אומרים בתמיד של שחר שירה גדול ה' ומהולל מאד שהיא שירה של יום שני. וכן בשאר הימים בתמיד של שחר אומרים שירה של אותו היום, אבל במוסף אומרים הרנינו לאלהים עוזנו וגו', במנחה אומרים על התמיד של בין הערבים שירה קול ה' יחיל מדבר וגו'. ובזמן שחל ראש השנה להיות בחמישי שהשירה שלו הרנינו לאלהים עוזנו אינו אומר בשחר הרנינו מפני שנמצא אומרו וכופלו, אלא [אומר] על תמיד של שחר הסירותי מסבל שכמו וגו'. ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אע"פ שאמרו על תמיד של שחר הרנינו לאלהים עוזנו, חוזר ואומ[רו] על המוסף. עכשיו לדברים שאתם אומרים כל היכא דאיכא חשש שמא יבואו עדים היום אין אומרים שירה של חול כלל, אמאי תני אע"פ שחוזר וכופלו לאו מכלל שאומ' שירה של חול כר' זירא.

מסורת הש"ס

א) [ברכות כו: וש"נ], ב) סוכה מא. [מנחות סח.], ג) ביצה ד:, ד) [ע' תוספ' מנחות ק: ד"ה שני], ה) [ביצה ה.].

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קרב כהלכתו כו' ביום הראשון כו' הס"ד ואח"כ מה"ד הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב:

* * *

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם הדרי האיר מזרח התיר. ושפיר קאמרי דהואיל דהאיר המזרח ואין מקדש בנוי אשתרי ליה בחדש (שם). אלא דאיבני בחמיסר. או קודם לכן דכי מטא שיתסר לא התיר האיר המזרח שהרי המקדש בנוי, הלכך אכלי איסורא וגזר ריב"ז השתא משום ההוא יומא, מחצות היום ולהלן לשתרי. השתא, דאי נמי אכלי ההוא יומא מחצות היום ולהלן כסירכא דמעיקרא נכלי וליכא איסורא דודאי קרב העומר (שם). הרחוקין. מירושלים לא היו רואין ולא היו שומעין שעת הקרבת העומר, מותרין. בחדש, מחצות היום ולהלן. לפי שיודעים שאין בית דין מתעצלין בו מלהקריבו קודם חצות (שם). לא צריכא כו' דאיבני בליליא. כלומר לשמא יבנה בלילה תיים ולא יהיו פנויים לקצור העומר עד סמוך ליום רש טורח הרבה בעומר שהיו מייבשין אותו באבוב של קלאים וטוחנין אותו שיוצא מימיו וטוחנין אותו ברחים של גרוסות ומניפין אותו בי"ג נפה כנפה כדקה כדאמרינן התם (מנחות סו.) וזה שלא יוכלו להתעסק בו מתחילת לילה לא יספיקו להקריבו למחר קודם חצות, אי נמי דאיבני בחמיסר סמוך לשקיעת החמה, והיא היא. ואי קשיא דבלילה אינו נבנה דקי"ל בשבועות (טו:) דאין בונין בית המקדש בלילה דכתיב וביום הקים, ולא בחמיסר שהוא יו"ט, דקי"ל בשבועות (שם) דאין בנין בית המקדש דוחה יו"ט, הני מילי בנין הבנוי בידי אדם, אבל מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים, שנאמר (שמות טו) מקדש ה' כוננו ידיך (סוכה מא.).

עד כאן מעמוד קודם

בשיטת ר' יהודה אמרה. אותה שיטה שהיה ר' יהודה, שהיה מתלמידי תלמידיו, דורש אחריו, דרש גם הוא בימיו (סוכה מא.). עד עצמו של יום. כל היום קרוי עצם היום (שם מא:). וקסבר עד ועד בכלל. ולא דרש עד ולא עד בכלל להתירו בהאיר מזרח כי ליכא עומר, והכי מתוקמא קראי אין עומר עד עצם ועד בכלל, יש עומר עד הביאכם. והא מיפלג פליג, ר' יהודה עליה, שלענין שתמה ר' יהודה בדורו על תקנת ריב"ז למה תלה הדבר בעצמו דמשמע לעשות סייג בה, והלא מן התורה הוא אסור (שם). אמר ר' יהודה. לנגד דמתני' וכי ר' יוחנן התקין, והלא מן התורה הוא אסור. בזמן שאין בית המקדש קיים, שנאמר עד עצם קרא כדמוקי בגמ' (מנחות סח:). דרש. המקרא עד ועד בכלל, והתקין. לפי שהיו רגילים לאכול חדש מחצות ולהלן כשהיה הבית קיים עד עכשיו, הוצרך לתקן (סוכה מא.). כל היום. יום שלשים של אלול במלאכה שמא יתקדש החדש למחר ונמצא שהלילה הזה יו"ט, שכן כל היום מצפין לעדות דאי הלגנה אולי יבואו, וכל שעה שבאין עד שתחשך היו מקבלין עדותן ומקדשין החודש בו ביום (ביצה ד:). עד תמיד של בין הערבים, אבל לאחר מכאן אותו היום הרי הוא מעובר ומונין תיום המחרת ליום הכפורים וסוכות, ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה אע"פ שאין מונין למועדות מהיום, לא מזלזלין ביה בה אותו באיסורו כאשר החזרי עד המנחה ממלאכה, כן נוהגין וגומרין אותו בקדושתו (שם ה.). שאמרו שירה של חול. שהיו סבורים שלא יבאו עד והיום חול וכשבאו נמצא שהיה קדש, וכשל שחר אפילו הוקדש החדש קודם הקרבתו, שיר של חול היו אומרים, לפי שברוב השנים אין העדים ממהרים לבא כל כך (שם).